

Arbeid for et trygt og godt læringsmiljø -muligheter og utfordringer

12/11 2019
Inger Bergkastet

- Noen ganger kommer «sendt til Fylkesmannen» som julekvelden på kjerringa.
- Handler ofte om opplevd manglende dialog med skolen.
- Fylkesmannen gir medhold til foresatte i mange saker
- Forslag til tiltak kan kreve opplæring av skolens ansatte
- Krevende å få lærerne til å iverksette pålagte tiltak

- Skolelederne kjenner ansvaret –lederne eier utfordringene i skolemiljøet i stor grad
- Skoleeiernivå og politisk nivå er bevisstgjort
- Usikkerhet om kunnskapsgrunnlaget
- Sosiokulturell forståelse/individforståelse
- Mange skoler arbeider systematisk forebyggende –god hjelp i arbeidet med ny overordnet del.

Erfaringer

- Sosial og faglig læring må henge sammen
- Atferdstiltak og korrigerende tiltak
- Skolen ser ikke hele bildet
- Finner ikke måter å være i forkant på, forebygge, unngå situasjoner
- Skolen leter etter forklaring hos eleven eller foresatte
- Sammenheng mellom spes.und og 9a
- Elever som er utenfor klasserommet
- Inkludering og tilhørighet

- Relasjon til lærer er skjør (selv om saken handler om relasjoner mellom elever)
- Samarbeid med hjemmet er vanskelig
- Kommunikasjon og tillit
- Barnes beste misforståes, for mye legges på eleven
- Kultur og holdninger på skolene
- Få av de «klassiske mobbesakene»
- Sakene er svært komplekse
- Retten til et godt og trygt skolemiljø, ikke en mobbelov
- FM krever at når fm skriver *skolen må...* forståes det også som at skoleeier må følger opp

Et paradigmeskifte og noen tradisjoner må utfordres

- Kunnskapsgrunnlaget fornyes stadig, vi må henge med
- Samfunnet er i endring
- Lederrollen er i endring
- Lærerrollen er i endring
- Elevrollen er i endring
- Forståelsen av læring er i endring (faglig, sosial, kognitiv og emosjonell læring)
- Forståelsen for *hvordan* vi bruker forskning og kunnskap er sentralt
- Forståelsen av skolemiljø og mobbing er i endring «nye 9a»

- Helhetsforståelse fremfor silotenkning
- Analysekompetanse
- Kollektiv profesjonsutvikling og samarbeid som sentralt i utviklingsarbeid på skolene

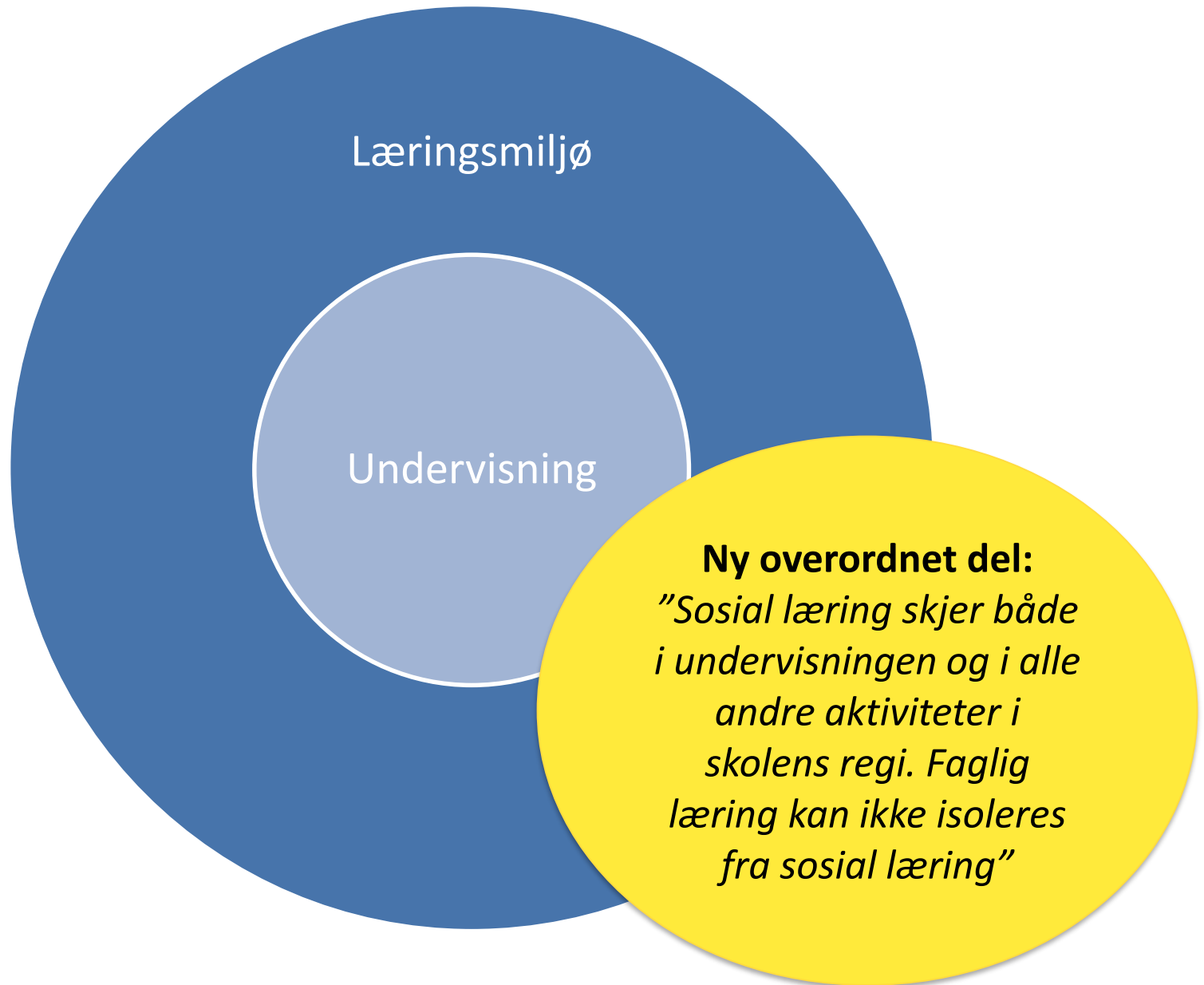
Historikk

Undervisning

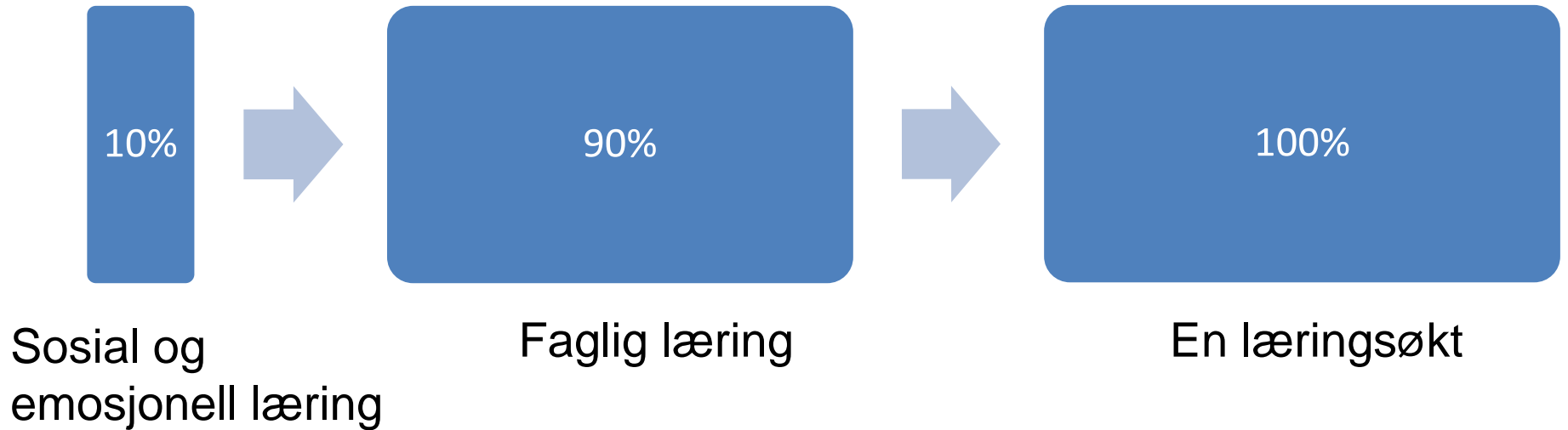
Læringsmiljø

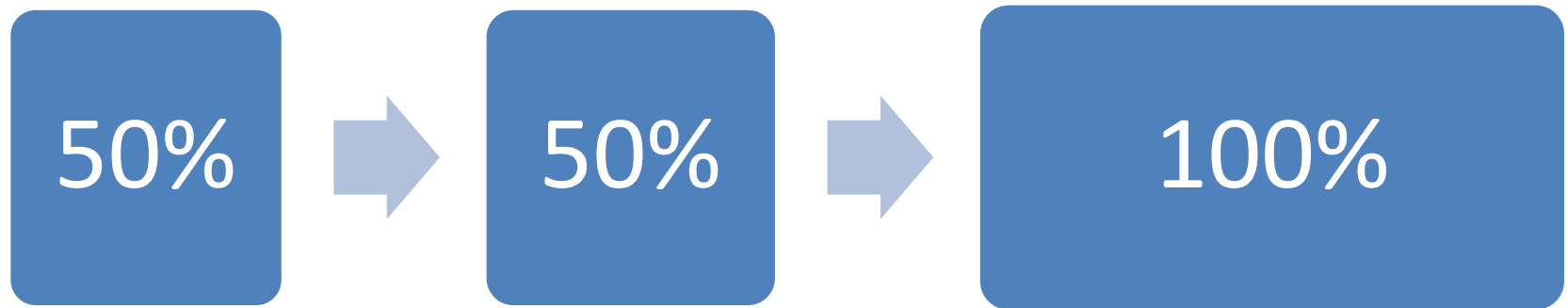
Rammeplanen

Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på. Samtidig skal barnehagen gi felles erfaringer og synliggjøre verdien av fellesskap. Barnehagen skal vise hvordan alle kan lære av hverandre...

Risikovurdere og planlegge for aktivitet...

Risikovurdere og planlegge for aktivitet

Faglig, kognitiv, sosial og emosjonell læring kan ikke isoleres fra hverandre

- En ny måte å tenke på
- Dette krever en dyp forståelse av sammenhenger; skoler må planlegge for en faglig, sosial og emosjonell ivaretagelse samtidig
- Vi merker den nye lærerutdanningen. Gode på undervisningsplanlegging og risikovurdering faglig, svakere på emosjonell og sosial (psykisk helse)

«Jeg ble bare plukka ut fordi jeg visstnok hadde dårlige resultat på en prøve»

«Det starta da jeg kom på Gaupegruppa»

”Jeg hater det...når vi f eks skal velge hvem vi samarbeider med i mattetimen -så vinker og roper alle på de andre for at de skal sette seg ved siden av dem. Ingen roper på meg...”

Jente, 16

*«Jeg skal rydde opp,
men jeg glemmer det da»*

Gutt 9

..mange brikker er med.....

Bergkastet 2019

Et skifte i tenkning
Fra "mot mobbing" til
"for et trygt og godt
skolemiljø"

Opplæringsloven

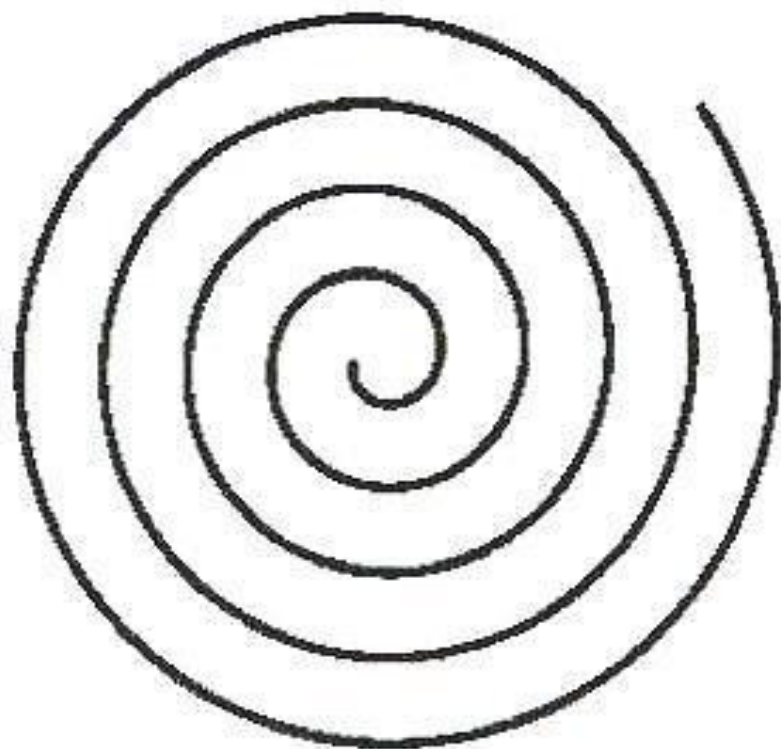
§ 9A-2. Retten til eit trygt og godt skolemiljø

Alle elevar i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.

Et trygt og godt skolemiljø omfatter frihet fra krenkelser, men er også mer enn dette. Elevene skal ha **et skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.**

Skolenes **systematiske arbeid** skal inneholde **rutiner som fanger opp** hvordan elevene er sammen med hverandre og hvordan de har det på skolen, **faglig og sosialt.**

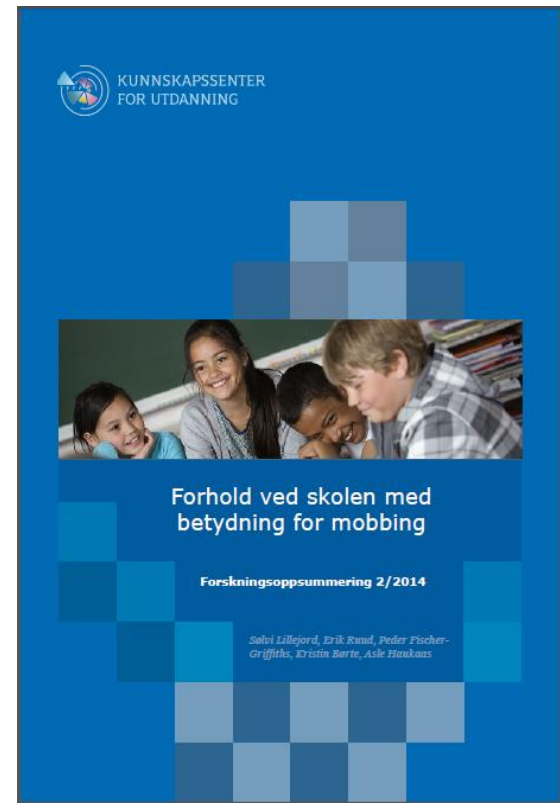
Få oversikt-info fra teammøtet

Verdier i bunnen....

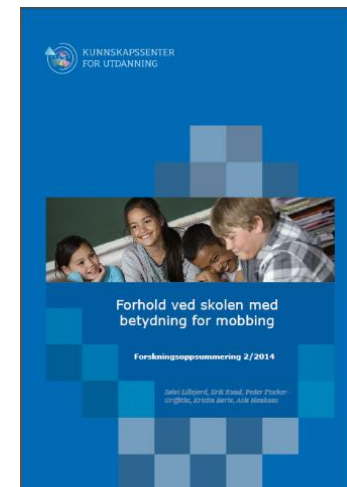
- *Jeg benytter enhver situasjon til å fronte at her på skolen snakker vi med og ikke om hverandre, elever og foresatte. Har vi ikke noe morsomt eller hyggelig å si om hverandre, elever eller foresatte, så lar vi det være. Dersom jeg likevel hører at noen gjør det, tar jeg dem inn til meg for en samtale. Jeg tror nesten det er det viktigste grepet vi har gjort på skolen for å skape et trygt miljø for alle.*
Rektor på 1-7 skole

”En bevegelse fra en reaktiv mot en preventiv holdning til mobbing, og fra et individperspektiv til økt forståelse av mobbingens kontekst og gruppedynamikk”

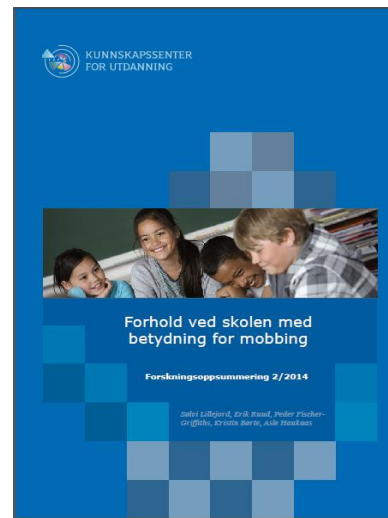

En tradisjon må utfordres....

- Lærerne tar faglige avgjørelser i undervisningen
- Ledere beskytter det faglige arbeidet ved å ta hånd om det som ligger i undervisningens randsoner (uro, mobbing....)

- *”Skolene må arbeide målrettet med strukturer og mekanismer som kan fungere inkluderende.”*

Hver mann for seg- versus kollektiv profesjonsutvikling

Skolen skal være et profesjonsfelleskap der lærere, ledere og andre ansatte reflekterer over felles verdier, og vurderer og videreutvikler sin praksis

Styreren skal sørge for at personalet får ta i bruk sin kompetanse....Styreren leder og følger opp arbeidet med planlegging, dokumentasjon, vurdering og utvikling av barnehagens innhold og arbeidsmåter, og sørger for at hele personalgruppen involveres.

Læreren som rollemodell

En lærer er en rollemodell som skal skape trygghet, og veilede elevene i deres ferd gjennom opplæringen. Læreren er avgjørende for et læringsmiljø som motiverer og bidrar til at elevene lærer og utvikler seg. Det krever at læreren viser omsorg for den enkelte elev. Det innebærer også å hjelpe elever som tar uheldige valg, ikke føler seg inkludert, eller som strever med å lære det som er ønsket og forventet. Ved å arbeide for samhold og tilhørighet blant elevene skal læreren bidra til å utvikle en kultur for læring og gi elevene faglig og emosjonell støtte

Hvilket ord er mest
brukt?

SKAL: 136 153

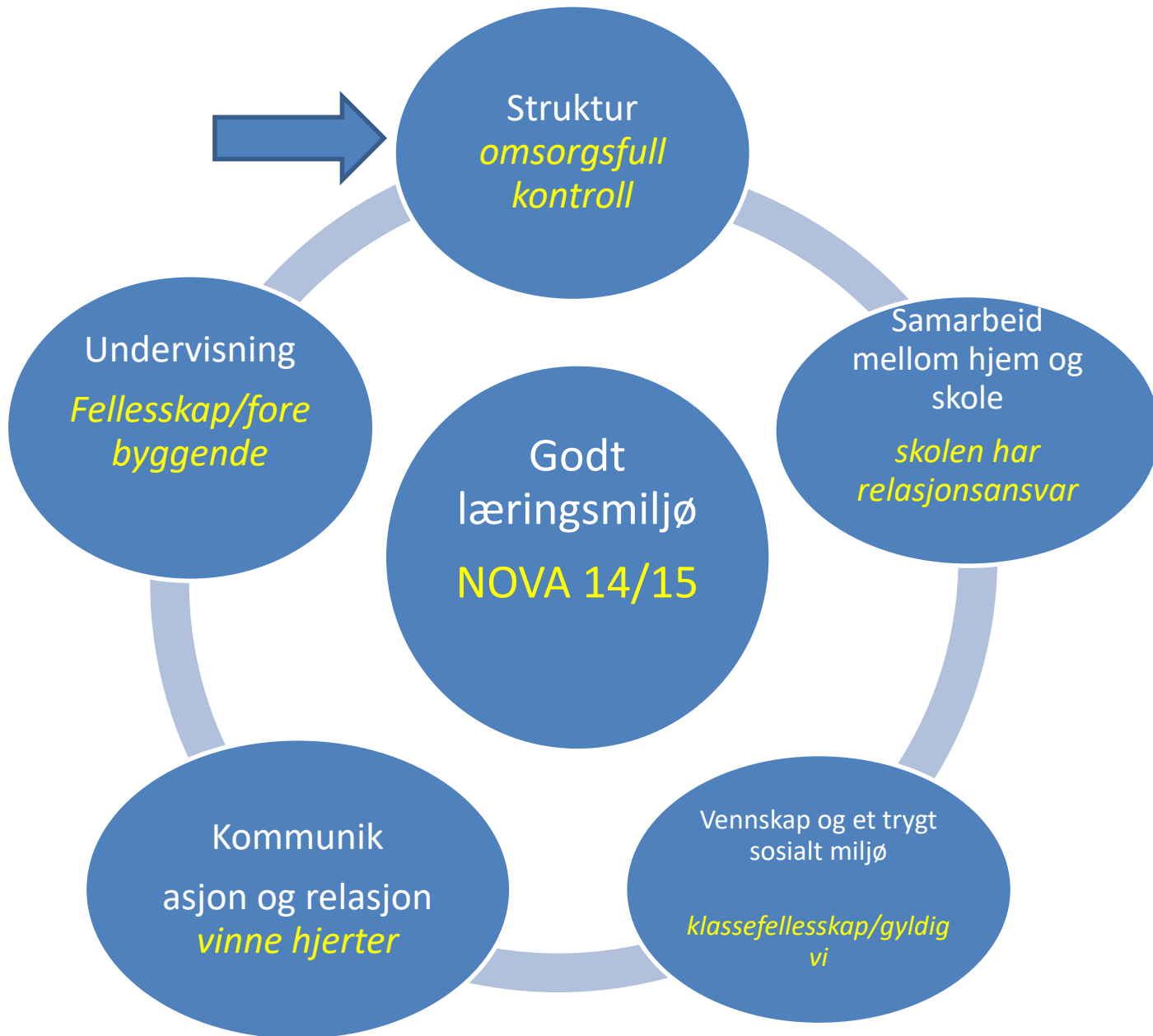
Lyttebestilling

- Hva bør jeg/vi gjøre mindre av?
- Hva bør jeg/vi gjøre mer av?
- Hva skal forbedres eller endres?

Omsorgsfull kontroll

Formidle
forventninger

Synliggjøre
støtte

Hvilke forventninger?

- Hvordan ønsker vi at eleverne skal ha det med hverandre og med voksne?

Dialog om forventningene

- Hva er viktig for at du skal oppleve det trygt i gruppa?
- Hva skal til for at du skal lære mest mulig?

Gruppeoppgave

- Hvordan kan skolen bli trygg for dere i **timen**?
- Hvordan kan skolen bli trygg for dere i **friminuttene**?
- Hvordan kan skolen bli trygg for dere på **skoleveien**?
- Hvordan kan skolen bli trygg for dere i **korridorene**?
- Hvordan kan skolen bli trygg for dere i **storefri**?

- Elevinnspill synliggjøres
- 3-6 klasseregler/verdier knyttet opp mot;
- **sosialt samvær,**
- **orden**

1. Vi sier hyggelige ting til hverandre
2. Vi hjelper hverandre med å lære
3. Vi kommer tidsnok
4. Vi hjelper hverandre med å holde orden.

Behov for påminnelser.....

- Vis hva regelen eller forventningen består i..
- Elevene bør være med på å lage kriterier eller;

TIPS FOR Å FØLGE REGLENE

Hva skal vi minne
hverandre på i forhold
til reglene vi har laget?

Å være godt publikum, 2.vg (b)

Gode blikk

Vi lytter og gir tid

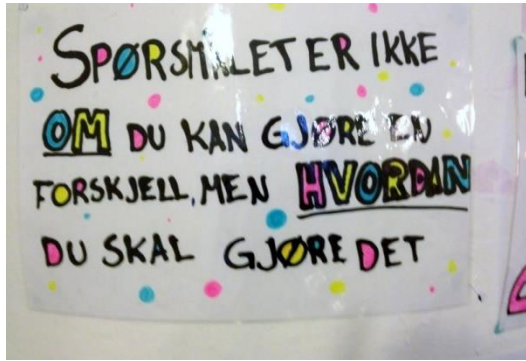
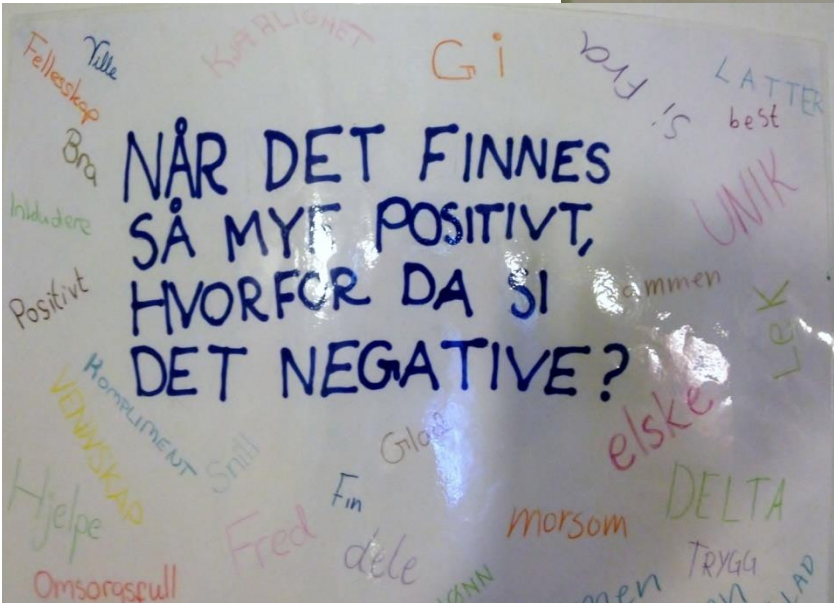
Skikkelig klapp

Støttekommentarer og avklarende spørsmål på
veggen

Det er noe annet å le av noen enn å le med noen

Tenk på at det er tøft å stå der og vi gjør hverandre
gode ved kroppsspråket vårt

Elever i en 9. klasse
deler tanker om hva
de må huske på

Lurt å si.....

Tips til hva jeg kan si for å være en god klassevenn:

- «Hei» og smile når du møter andre.
- «Hyggelig å se deg».
- «Hvordan har du det?»
- «Vil du være med?»

Oppsal skole

Vi øver på:

å gi positive blikk
og kommentarer

å hjelpe

Læreren er alltid ute etter meg

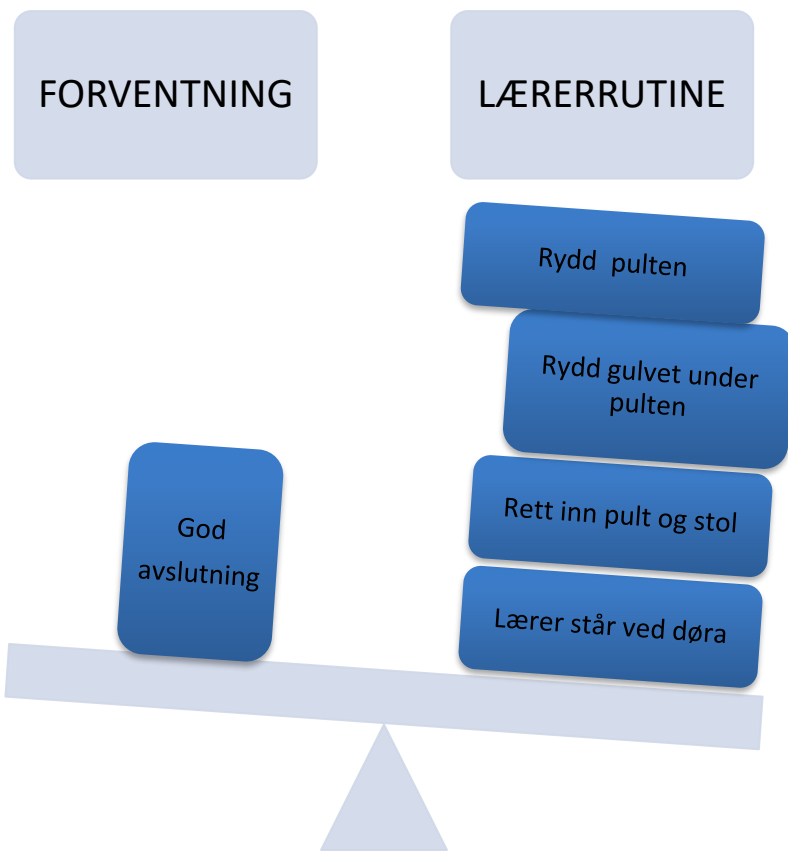

Omsorgsfull kontroll

Formidle
forventninger

Synliggjøre
støtte

FORVENTNING

LÆRERRUTINE

God avslutning

Rydd pulten

Rydd gulvet under pulten

Rett inn pult og stol

Lærer står ved døra

Tomatsuppe

Oppskrift 1.

- Tøm posens innhold i en gryte
- Tilsett 7 desiliter vann
- Kok opp under omrøring
- La suppen koke på svak varme i 10 minutter

Oppskrift 2.

- Ikke hell innholdet i posen utenfor gryta
- Unngå å ta for mye eller for lite vann
- Ikke glem å røre mens du koker opp
- Ikke spis suppen før den er ferdig

Negativt formulert	Positivt formulert
<ul style="list-style-type: none">• Ikke gå rundt i rommet når vi spiser.• Ikke prat høyt eller rop.• Det er ikke lov til å gå fra bordet før de voksne har sagt fra.• Ikke plag eller snakk stygt til den du sitter sammen med.	<ul style="list-style-type: none">• Vi sitter rolig på plassen når vi spiser.• Vi snakker med lav stemme.• Vi kan gå fra plassen når de voksne gir beskjed om det.• Vi snakker hyggelig med dem vi sitter sammen med.

Bli god på SFO

Fra 11 års alder

”Ombyggingsarbeid pågår,
en del besvær må påregnes!”

Resonere, tenke logisk,
se konsekvenser, hemme impulser,
Planlegge, strukturere...

(Lisbeth Iglum Rønhovde 2011,
”Og noen går det trill rundt for”)

Utarbeidelse av rutiner/felles støtte

- Lærerne besvarer skriftlig hver for seg
- Samarbeider deretter om felles rutiner og støtte til elevene

1. Hvilke rutiner har jeg i løpet av dagen
2. Hvilke rutiner ønsker jeg å innføre
3. Hva gjør jeg for at elevene skal mestre
4. Hvem trenger ekstra støtte og avtaler
5. Sikrer vi at alle føler seg LIKT og IVARETATT og kjenner tilhørighet?

Skanne feller og lete etter nye tiltak/rutiner

- Overganger
- Spisesituasjonen
- Utelek
- Dager med vikarer
- Innredning
- Ryddighet
- Garderober/ganger

Jeg har hørt ...?

Rike spørsmål og inkluderende undervisning

Hva ser du...?

Hva tror du...?

Hva mener vi med...?

Kan du forklare det på en annen måte...?

Kan du komme på andre eksempler...?

Hva må vi ha med her?

Hvorfor er den god?

Hvorfor er det viktig?

Hva er forskjell på...?

Når får vi bruk for det?

Har du hørt om andre...?

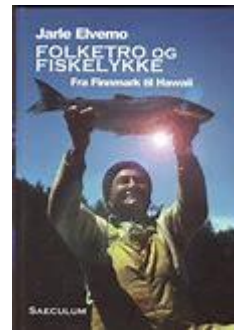
- Lærere stiller ofte faktaspørsmål og velger spørsmål elever kan svare riktig eller galt på innen akseptert tid
- 70% av svarene er kortere enn 5 sekunder og inneholder færre enn 3 ord
- Mange elever lar være å tenke fordi de vet svaret kommer fra andre elever innen kort tid

Black og William

Startere – «inngangsbilletten»

Tablå – hva har skjedd?

Hvor mye matematikk?

Effekten ...

- Svarene blir lengre
- Mer begrunnede svar
- Frykten for å svare "feil" blir mindre
- Elever lærer å lytte og lytter på en annen måte
- undring
- Elevene blir mer sikre i sine svar, de åpner opp for å spørre
- Elevene utfordrer svarene til medelever
- Flere svaralternativer og løsninger kommer frem

Rowe, Black og Wiliam mf 2006

Svake elever bidrar mer....

"Også lærerne endret sine samtalemønster. Det var åpenbart at det ble færre faktaspørsmål fra lærerne, og spørsmålene ble mer varierte. Lærerne hevdet også at de svake elevene deltok på en mer aktiv måte, noe som førte til at lærerne etter hvert fikk andre forventninger til dem."

Pedagogisk forskningsinstitutt

UiO

Hva påvirker motivasjonen?

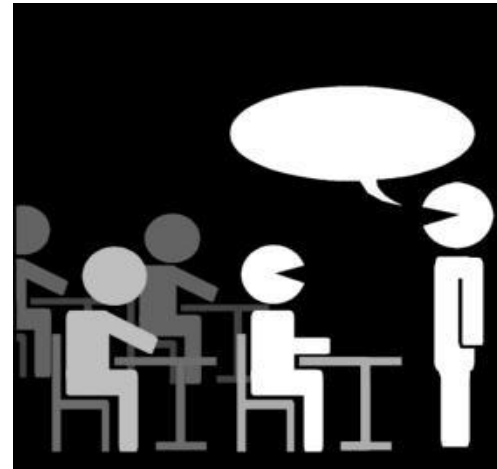
Mestringsforventning

- Viktigste kilde til mestringsforventning er tidligere erfaringer –spesielt i starten av en læringsprosess
- Sammenheng med innsats, engasjement, utholdenhet
- Påvirker valg –det vi tror vi ikke vil mestre, unngår vi (Bandura 1997)

Skaalvik/Skaalvik 2016

Eleven er den viktigste informanten

- Hva lærte du, fag/sosialt/struktur?
- Hva var vanskelig, fag/ sosialt/ struktur
- Hvordan lærer du best?
- Når lærer du best?
- Hva er du stolt over at du klarte?
- Hva trenger du hjelp til?
- Hva var høydepunktet?
- Din favorittsetning i dag
- Overskrift til timen
- Oppdrag til læreren, hva er det viktig at læreren vet?
- Er det noe du gruer deg til?
- Er det noe du gleder deg til?

Elevsyn og læringsyn danner kultur for læring og blir et uttrykk for skolemiljøet

Omsorg, tilhørighet, inkludering, anerkjennelse, mangfold, ulikhet, felleskap, likeverd, likestilling, respekt, verdsetting, dannelse, sosial læring, samarbeid, utforskertrang, skaperkraft, dybdelæring, motivasjon, læringsstrategier, refleksjon, kritisk tenkning, mestringfølelse, prøving og feiling, praktisk og livsnært, læringsglede, medvirkning, medansvar, demokrati, dialog, læringsfellesskap, bli hørt

Overordnet del

ET GRUNNSYNSOMSKALPREGE ALT VI GJØR

Å være gode rollemodeller

- Ønsker vi å se samarbeidende elever...må vi selv samarbeide
- Ønsker vi å se elever i dialog...må vi selv være i dialog og samhandle
- Ønsker vi å se empatiske elever...må vi selv være empatiske
- Ønsker vi å se nysgjerrige elever...må vi selv være oppriktig nysgjerrige
- Ønsker vi å se tålmodige elever...må vi selv være tålmodige
- Ønsker vi å se fleksible elever...må vi selv vise fleksibilitet
- Ønsker vi å se lyttende elever.....må vi selv lytte aktivt undrende
- Ønsker vi å se omsorgsfulle elever...må vi selv være omsorgsfulle

Betydningen av voksen – barn relasjoner i skolen (Drugli 2012)

- Kvaliteten på relasjon mellom lærer og elev påvirker også samspill og relasjoner mellom elevene.
- Elever følger nøye med på hvordan læreren forholder seg til andre elever → dette påvirker hvordan de selv forholder seg til disse elevene.
- Denne observasjonen har større effekt på hvordan elevene oppfatter en elev enn for eksempel elevens negative atferd.
 - De bruker de voksne som en referanse

Hvordan merker dere at en lærer ikke liker en elev?

(Gruppeintervju av elever - Drugli 2012)

Behandler eleven urettferdig

Er sur på eleven uansett om hun/han ikke har gjort noe galt

Hører det på stemmen, ser det på blikket eller kroppen

Gir ikke ros

Går ikke bort og hjelper eleven

Ser oppgitt ut

Kjefter, er sint

Betydning av empati

”Høy grad av empati i relasjoner er muligens det mest potente og helt sikkert en av de mest potente faktorene for å kunne frembringe endring og læring”

(C. R. Rogers 1975)

Jeg har hørt ...?

Start arbeidet i fredstid

«Jeg har aldri vært på et foreldremøte jeg», sa Julie da hun innledet sitt første foreldremøte

«...så dette både gleder og gruer jeg meg til...»

«Da er det godt å vite at vi alle har felles mål» ... sa Julie videre

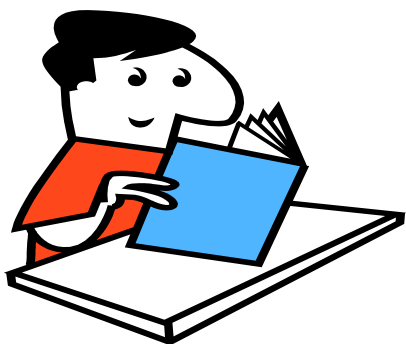
*«For det jeg ønsker for **alle** elevene i klassen er det samme som **alle** dere foresatte ønsker for barnet/ungdommen deres:*

Det beste, at det lykkes best mulig i skolen både sosialt og faglig..... Det er jobben min og jeg skal hjelpe alle.

Derfor håper jeg på et godt samarbeid med dere, jeg trenger dere, slik at vi drar i samme retning.»

§ 20 1

Foreldresamarbeid skal ha eleven i fokus og bidra til eleven sin faglege og sosiale utvikling

Lovdata

**FNs
barnekonvensjon:**

**Art. 3: Barnets
beste skal være et
grunnleggende
hensyn**

**Art. 12: Barnets
rett til å bli hørt**

Jeg har hørt ...?

“Liker du meg?”

Elevenes **opplevelse** av læreren er avgjørende for lærerens innflytelse på elevens læring og utvikling

Det viktigste du lærer i skolen er det du lærer om deg selv – det glemmer du ikke... (Skaalvik)

TAKK FOR MEG!

" Trygt og godt skolemiljø-faglig og sosialt ”
(Bergkastet, Duesund, Westvig) Gyldendal 2019

Læreren –lagleder og veiviser”
(Andersen/Bergkastet) Ped Lex 2006:

”Elevenes læringsmiljø- lærerens muligheter”
(Bergkastet, Dahl, Hansen) Universitetsforlaget 2009

”Uro i skolen- hva gjør vi?”
(Amundsen, Bergkastet, Skjæret) Ped Lex 2010:

”Klasseledelse –varme og tydelighet”
(Andersen/Bergkastet) Ped Lex 2016:

